

Asia: VN/30787/2022

Arviomuistio saaristolain päivittämistarpeista

Pykäläkohtaiset kommentit

Kommentit lain tarkoitukseen liittyen (§ 2 Lain tarkoitus)

Lain tarkoitusta koskevassa pykälässä tulee ottaa huomioon toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset (digitalisaatio, monipaikkaisuus). Vallitseva maailmanpoliittinen tilanne vaikuttaa Itämeren turvallisuustilanteeseen ja siksi saaristoalueilla myös turvallisuuden, huoltovarmuuden sekä poikkeusoloihin varautumisen merkitys kasvaa.

Kommentit saariston käsitteeseen liittyen (§ 3 Saariston käsite)

Vuonna 1993 saariston käsitettä laajennettiin siten, että määritelmä käsittää saarten lisäksi mantereen alueet, jotka muutoin ovat olosuhteiltaan saaristoon verrattavissa. Käsitteen laajentaminen on aiheuttanut tulkintaongelmia. Saariston käsitteen tulee olla selkeä ja yksiselitteinen. Saariston käsitteen määrittelyssä voidaan hyödyntää Suomen Ympäristökeskuksen keväällä 2022 julkaisemaa tilastollista ja paikkatietopohjaista luokittelua.

Kommentit elinkeinotoiminnan tukemiseen liittyen (§ 4 Elinkeinotoiminnan tukeminen)

Pykälän uudistamisessa tulee huomioida EU-osarahoitteisen aluekehittämisen merkityksen kasvu viime vuosina. Muutos on korostanut laajempaa aluekehittämissyhteistyötä eri toimijoiden kesken yksittäisten saariston tukitoimien sijasta. Muistion mukaan uudistetussa pykälässä voitaisiin viitata alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta annettuun lakiin ja velvoittaa ottamaan huomioon alueiden kehittämisen tavoitteiden toteuttamisessa myös saaristolain toisessa pykälässä säädetyt tavoitteet. Ehdotus on kannatettava.

Kommentit liikenne- ja kuljetuspalveluihin liittyen (§ 5 Liikenne- ja kuljetuspalvelut)

Helsinki on panostanut viime vuosina merellisten kohteiden saavutettavuuden parantamiseen, saariston palveluiden kehittämiseen sekä merellisiin kokeiluihin. Saavutettavuuden parantamisessa yksi merkittävä askel on Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän (HSL) reittiopas, johon sisältyvät vakituisen vesiliikenteen piirissä olevat saaret.

Saaristolain uudistamisessa pitäisi huomioida myös tilanne, jossa saaristoliikenne ei ole elinkeino- ja liikenne- ja ympäristökeskuksen järjestämää liikennettä, vaan osa kunnallista joukkoliikennettä. Helsingissä toteutettu palvelutaso ylittää todennäköisesti kaavaillun minimitason ja voi muutenkin poiketa toteuttamistavaltaan tai järjestämistapaperusteiltaan valtakunnallisesta ”normitasosta”. Tulisi varoa, ettei lakia/asetusta muotoiltaessa vaaranneta nyt olemassa olevia toimivia järjestelyjä erilaisin järjestämistapaperusteita tai palvelutasoa liian jäykästi määrittävin normein. On tärkeää, että saaristolakiin kirjataan yleiset tavoitteet sille, mitä liikenne- ja kuljetuspalveluilta odotetaan. Tällaisia voisivat olla ympäristöystävällisyys/ympäristövaikutukset, innovatiivisuus kalustoja kuljetuspalveluhankinnoissa sekä erilaisten käyttäjien huomioiminen. Helsinki on edistänyt innovatiivisuutta esimerkiksi kokeiluilla (esim. Call boats). Helsingin tavoitteena on, että puolet lauttaliikenteestä on päästötöntä vuonna 2030.

Kommentit peruspalveluihin ja erityispalveluihin liittyen (§ 6 Peruspalvelut ja erityispalvelut)

Digitalisaatio helpottaa yritysten toimintaa, mahdollistaa etätöy ja parantaa palvelujen tarjoamisen edellytyksiä saaristo-oloissa. Tämä kuitenkin edellyttää, että laajakaistayhteydet ovat riittävän hyvät. Laajakaistayhteyksien kattavuutta saaristoalueilla tulee jatkossa selvittää saaristoluokittain ja erityisesti niillä alueilla, joissa on vakituista asutusta tai tiheää kesäasutusta. Digitalisaatio tulee huomioida saaristolakia uudistettaessa.

Kommentit valtion työpaikkoihin liittyen (§ 7 Valtion työpaikat)

-

Kommentit alueiden käytön suunnitteluun liittyen (§ 8 Alueiden käytön suunnittelu)

Saariston kehityksen edistämisestä annettu laki eli saaristolaki velvoittaa valtion ja kuntien viranomaiset ottamaan saariston erityisolosuhteet huomioon elinkeinojen, liikenteen ja palvelujen kehittämisessä sekä alueiden käytön suunnittelussa. Tähän on lisättävä yhteys myös merialuesuunnitteluun. Merialuesuunnittelulla on välillistä vaikutusta maakuntakaavoitukseen ja muuhun alueiden käyttöön. Merialuesuunnittelussa huomioidaan esimerkiksi tuulivoiman lisäämisen kannalta potentiaaliset alueet.

Kommentit saaristokuntaan liittyen (§ 9 Saaristokunta)

Saaristokunnaksi voidaan määritellä koko kunta tai vain osa kunnasta, jolloin puhutaan saaristo-osakunnasta. Helsingin saaristo-osiin sovelletaan saaristokuntaa koskeva säännöksiä, sillä Helsinki lukeutuu nykyäänntelyssä saaristo-osakunnaksi. Saaristokuntaa ja saaristoosakunta-termejä parempi vaihtoehto saattaisi olla ehdotettu saaristoindeksiin käyttöönotto. Mitä käsitettä sitten käytetäänkin, on tärkeää, että määritelmä perustuu selkeisiin kriteereihin, koska saaristoille

alueille maksetaan saaristo-olosuhteiden vuoksi kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia korotettuna. Saaristolaisissa pitäisi ilmetä eri määritelmät, määrittelyperusteet ja missä määritelmiä hyödynnetään

Kommentit saaristokunnan taloudelliseen asemaan liittyen (§ 10 Saaristokunnan taloudellinen asema)

-

Kommentit saaristoasioiden hoitoon kunnassa liittyen (§ 11 Saaristoasioiden hoito kunnassa)

-

Kommentit ympäristönhoitoavustukseen liittyen (§ 12 Ympäristönhoitoavustus)

-

Kommentit muihin tukitoimiin liittyen (§ 13 Muut tukitoimet)

-

Kommentit saaristoasiain neuvottelukuntaan liittyen (§ 14 Saaristoasiain neuvottelukunta)

-

Muuta kommentoitavaa saaristolain päivittämiseen liittyen

Helsingissä merellisyys on osa kaupungin perusolemusta, sillä Helsingissä on 300 saarta ja yli 130 kilometriä rantaviivaa. Helsingin merellinen strategia hyväksyttiin vuonna 2019. Helsingin kaupunkistrategian 2021–2025 mukaan merellisen Helsingin kehittämistä jatketaan kunnianhimoisesti merellisiä yhteyksiä, rantareittejä, laitureita ja tukikohtia parantaen sekä merellistä yrittäjyyttä edistäen. Helsinki vaalii Itämeren ja sen rantoja ja vähentää päästöjä Itämereen.

On tärkeää, että saaristolaissa säilyy saaristoalueiden erityisyys ja erityiset kehittämiskohteet. Lakia tulee kuitenkin selkeyttää ja tulkinnanvaraisuutta vähentää. Saaristolakia uudistettaessa tulee huomioida toimintaympäristön muutokset ja erityisesti matkailun ja digitalisaation kasvava merkitys saaristoalueille. Saaristolaissa tulee tuoda esille myös lain yhteys saaristopoliittiseen ohjelmaan ja maankäytön osalta merialuesuunnitteluun sekä yhteydet liitännäislakeihin kuten alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitiikan toimeenpanosta annettuun lakiin ja lakiin liikennejärjestelmästä ja maanteistä.

Linden Timo
Helsingin kaupunki